

Uchwała z dnia 5 sierpnia 2004 r., III CZP 41/04

Sędzia SN Antoni Górski (przewodniczący)

Sędzia SN Jan Górowski

Sędzia SN Zbigniew Strus (sprawozdawca)

Sąd Najwyższy w sprawie z wniosku Waldemara B. o ogłoszenie upadłości Waldemara B., po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 5 sierpnia 2004 r., przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Jana Szewczyka, zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Toruniu postanowieniem z dnia 13 maja 2004 r.:

"Czy w świetle art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm.) ogłoszenie upadłości spółki jawnej uzasadnia uwzględnienie wniosku wspólnika o ogłoszenie jego upadłości także wówczas, gdy wierzyciele spółki nie domagali się zaspokojenia od niego swoich wierzytelności?"

podjął uchwałę:

W świetle art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 595 ze zm.) ogłoszenie upadłości spółki jawnej nie uzasadnia uwzględnienia wniosku wspólnika o ogłoszenie jego upadłości, jeżeli wierzyciele spółki nie domagali się zaspokojenia od niego swoich wierzytelności.

Uzasadnienie

Zagadnienie prawne sformułowane w postanowieniu Sądu Okręgowego wyraża wątpliwości tego Sądu powstałe przy rozpoznawaniu zażalenia Waldemara B., wspólnika „K.” B. i C., spółka jawna na postanowienie Sądu Rejonowego, oddalające jego wniosek o ogłoszenie swojej upadłości. Wniosek tego wspólnika o ogłoszenie upadłości spółki został uwzględniony, a podstawą odmowy ogłoszenia

jego upadłości było ustalenie, że jest on wprawdzie niewypłacalny lecz majątek nie wystarcza na zaspokojenie kosztów postępowania.

Rozpoznanie wniosku dotyczącego Waldemara B. zostało oparte na wnioskowaniu, że ogłoszenie upadłości osobowej spółki handlowej nie pociąga ogłoszenia upadłości wspólników jako skutku koniecznego, ponieważ wymagane jest również zaistnienie przesłanek upadłości po ich stronie. Niewypłacalność spółki powoduje bezskuteczność egzekucji i w konsekwencji odpowiedzialność subsydiarną jej wspólników. Niespłacanie długów spółki przez wspólnika wypełnia hipotezę art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm.), wskutek czego spełniona zostaje przesłanka ogłoszenia (na wniosek) również jego upadłości.

Wynikiem przedstawionego wnioskowania jest w ocenie Sądu Okręgowego automatyzm upadłości wspólników spółki jawnej w razie ogłoszenia jej upadłości, prowadzącego – jak stwierdził Sąd Rejonowy – do niewypłacalności wspólników. Sąd drugiej instancji krytycznie ocenił taki wynik wykładni przepisów mających zastosowanie. W szczególności Sąd Okręgowy podważył założenie, że wierzyciel nie może dochodzić roszczeń (od wspólników) zanim egzekucja z majątku wspólnego okaże się bezskuteczna.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Analizując subsydiarną odpowiedzialność wspólników spółki jawnej, Sąd Okręgowy wyraził zapatrywanie, że w świetle art. 31 § 1 k.s.h. stanowiącego, iż wierzyciel spółki może prowadzić egzekucję z majątku wspólnika w przypadku, gdy egzekucja z majątku spółki okaże się bezskuteczna odpowiedzialność wspólnika powstaje nie w razie niewypłacalności spółki, lecz na etapie egzekucji. Stanowi o tym przepis art. 22 § 2 k.s.h., mówiący, że wspólnik odpowiada za zobowiązanie spółki bez ograniczenia całym swoim majątkiem solidarnie z pozostałymi wspólnikami oraz ze spółką. Unormowanie to pozwala twierdzić, że odpowiedzialność wspólnika istnieje niezależnie od tego, czy egzekucja z majątku spółki jest bezskuteczna. Na rzecz takiej wykładni stosunku zobowiązaniowego istniejącego między wierzycielem spółki a jej wspólnikami przemawia art. 31 § 2 k.s.h., zgodnie z którym ograniczenie wszczęcia egzekucji z majątku wspólnika warunkiem jej bezskuteczności z majątku spółki nie stanowi przeszkody do wniesienia powództwa przeciw wspólnikowi. Dopuszczalność wytoczenia powództwa oznacza, że dług wspólnika istnieje, jest wymagalny (w rozumieniu

przyjętym w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 1991 r., III CRN 500/90, OSNCP 1992, nr 7-8, poz. 137) i nadszedł termin jego zapłaty stosownie do art. 455 k.c. Można dodać, że zazwyczaj będzie wynikał z wezwania wspólnika do zapłaty lub doręczenia mu odpisu pozwu.

Zobowiązanie wspólnika nie ma więc charakteru naturalnego i powinno być spełnione w terminie, a wierzycielowi w razie odmowy spełnienia żądania pozostaje wybór domagania się ogłoszenia upadłości lub wszczęcia postępowania egzekucyjnego uwarunkowanego wykazaniem dodatkowej przesłanki, tj. bezskuteczności egzekucji z majątku spółki.

Z przedstawionego wyводу wynika, że żądanie ogłoszenia upadłości wspólnika spółki jawnej nie jest uzależnione od uprzedniego wszczęcia postępowania upadłościowego wobec spółki. Samodzielność tych dwóch podmiotów akceptowana przez Sądy obu instancji wymaga odrębnego ustalenia wymagalności (terminów zapłaty) ich zobowiązań. Nieprawidłowe było zatem zapatrywanie Sądu Rejonowego, który niewypłacalność wspólnika wywodził z ogłoszenia upadłości spółki, a nie ziszczenia się terminu zapłaty przez niego długu spółki.

Z tych względów Sąd Najwyższy rozstrzygnął przedstawione zagadnienie, jak w uchwale (art. 390 k.p.c.).

